

המשמר הלאומי הירדני

ידיעות על הנעשה בצד הישראלי של הקו; סוירים לאורך כבישים, דרכים, קווי-חשמל וטלפון — למניעת חבלה בהם, ולמניעת מעבר קו שביתת-הנשק לצרכי הסתננות, הברחות, עיבוד חקלאי בלתי-חוקי, וכו'. בימי מלחמה ילחם המשמר-הלאומי בהתאם לפקודות שיקבל מאת מפקדות יחידות ה"לגיון".

המשמר-הלאומי הירדני הוקם במחצית שנת 1949 כתוצאה מלקח מלחמת-הקוממיות הישראלית, ובעיקר על פי הדוגמה, אשר הישובים היהודיים נתנו למפקדי ה"לגיון הערבי". מפקדים אלה נוכחו לדעת, כי יסוד הצלחתו של הישוב היהודי בבלימת הסתערות צבאות-ערב במלחמת-הקוממיות היה ארגון יעיל של כל נקודות-ישוב להגנה מקומית — מבחינת פיקוד, כוח-אדם, חימוש וביצור. לעומת ארגונם של הישובים בים היהודיים, בלט חוסר הארגון-להגנה של הישובים הערביים בא"י. האחראים להגנת "ממלכת-הירדן" הסיקו מסקנותיהם מעובדות אלו, והחליטו על הקמת ארגון להגנה-מרחבית — הוא המשמר הלאומי.

ארגון — וכוח-אדם

בראשית ימיו של המשמר היה השירות בו בהתנדבות. בקיץ שנת 1949 הוחל במסע תעמולה לחיול מתנדבים לשורות המשמר-הלאומי — בא"י הערבית, ובעיקר בישובים שלאורך קו שביתת-הנשק. מדריכים מה"לגיון הערבי" הופיעו בכפרים ובעיירות והחלו לאמן את המתנדבים. נשק, תחמושת וציוד בסיסי לקיום האימונים סופקו ע"י יחידות ה"לגיון". המתנדבים התאמנו בבגדיהם-הם, לא קיבלו כל משכורת, גרו והתכלכלו בבתיהם. המסגרות המבצעיות והמנהלתיות של המשמר עמדו בראשית גיבושן. חישי-מהר הורגש הצורך במתן מסגרת קבועה לארגון רופף זה, ולביסוסו מבחינת מעמדו החוקי בממלכה. בפברואר 1950 פורסם חוק המשמר-הלאומי, שבא לענות על צרכים אלה. חוק זה קובע, כי כל גבר מגיל 18 ועד גיל 40, המסוגל לשירות צבאי מבחינת כושרו הגופני, חייב בשירות ב"משמר-

המשמר הלאומי" הירדני זכה בשנים האחרונות לפרסומת רבה בקרב הציבור הישראלי — הן בשל החלק שנטל בשורת תקריות לאורך קו-שביתת-הנשק הישראלי-ירדני והן בשל בעיית כפיפותו ואח-זקתו, אשר עמדה על הפרק בכל דיון מדיני בין-ערבי, ובכל הדיונים שבין ממשלת ירדן לממשלת בריטניה. הציבור הישראלי, כאזרחים כאנשי-צבא, שאב את מרבית ידיעותיו על אודות המשמר-הלאומי הירדני מהודעות אקטואליות, שהתפרסמו בעיתונות ומהפר-שנות שצורפה אליהן — מבלי שתובהר לו די צרכה, ובכל פרטיה, מהותו של כוח צבאי זה. להלן ננסה לעמוד על ארגונו ומבנהו של המשמר-הלאומי הירדני, ציודו וחימושו, אימוניו וכושרו-המבצעי — כל אלה מנקודת ראות צבאית בראש וראשונה — אך עם זאת גם להבהיר את מעמדו המדיני של כוח צבאי זה, כגורם חשוב במערכת-המדיניות הבין-ערבית.

הגדרת המשמר-הלאומי, יעודו ותפקידיו

המשמר-הלאומי מהווה את מערכת-ההגנה ה-מרחבית של הממלכה ההאשימית הירדנית. תעודתו בימי שלום — לפטור את ה"לגיון הערבי מתפקידי שמירה והחזקת קו שביתת-הנשק, כדי לשחרר את ארגונו של הלז מההפרעות וההכבדות בתפקידים אלה ולאפשר לו מהלך תקין של התאמנות בשטחי ה"עורף" של המדינה; ובימי מלחמה — לבלום, בקו-הקדמי הירדני, כל התקפה ישראלית, להגן על כל כפר וכפר, ולתת ע"י כך שהות ל"לגיון הערבי" להתפרס ולהתארגן להגנת שטחים החיוניים לממלכה, ולהתקפת-נגד; וכן לספק ל"לגיון" תגבורת חי"ר, בצורת גדודי המשמר-הלאומי והמילואים לשורו-תיו, ולפעול ככוח גריליה בתוך הקוים הישראליים ומאחוריהם. בין תפקידי המשמר בימי שלום: — שמירת מקומות הישוב לאורך קו שביתת-הנשק; סוירים בקו במשימות אבטחה, אתראה — ואיסוף

נוגעות במישרין לחייהם ולמצבם הכלכלי. כל אלה הם מגבלות רציניות מבחינת רמה כללית וצבאית; ושורשן של רוב הבעיות ב"משמר הלאומי" בתחום רוחו-הצבאית נעוץ במנטליות שתוארה לעיל. מאידך גיסא: מאז מלחמת-הקוממיות חזקה מאוד בקרב האוכלוסיה הכפרית תחושת הסכנה, וזאת ביחוד בישובים שבקרבת קו שביתת-הנשק — ותחושת-סכנה זו איפשרה את ארגונו של ה"משמר", אף שרמתו נקבעה ע"י המגבלות הנ"ל.

2. האוכלוסיה העירונית שבא"י הערבית זכתה בתקופת המנדט לפגישה עם הציביליזציה והתרבות המערביות. היא סיגלה לעצמה במהירות את הישגיהן הטכניים, ואף את מערכת הרעיונות החברתיים והתרבותיים המערביים — באופן חיצוני, ומבלי להבינם ולקלטם מבחינה נפשית. כן נוצרה חברה לבנטינית טיפוסית: — חברה, שהעתיקה את הגון החיצוני של תרבות המערב, מבלי שתקלוט את ערכיה. האוכלוסיה העירונית בא"י הערבית היא עירונית מבחינה חברתית, לאומנית קיצונית בדיבוריה ומהירה להשתלחב — אך מחוסרת התמדה ונכונות לקרבנות. הרמה הצבאית של אוכלוסיה זו מותנית ע"י רמתה הכללית הטכנית, שהיא טובה למדי. אך חוסר ההתמדה וחוסר רוח ההקרבה-העצמית פוגמות בה מאוד.

האוכלוסיה הכפרית והעירונית של עבר-הירדן, שגויסה ואומנה חלקית במסגרת ה"משמר" ומהווה כ-20 אחוז ממצבת כוח-האדם שלו, מפגרת אחרי ערביי א"י מכל הבחינות. נוסף לפיגורה בכל השטחים הטכניים, החברתיים והרוחניים, אין לה כל ענין ישיר בשירות במסגרות ה"משמר", היות ואין היא חשה את הסכנה על בשרה. כבר צוין לעיל, כי הבדוים של עבר-הירדן, הנחשבים ככוח-אדם מעולה מבחינה צבאית (רוח-לחימה, התמדה, תחושת-שדה, הסתפקות במועט מבחינת תנאי-חיים) מתחילים ל"לגיון ה-ערבי" ואינם משרתים ב"משמר הלאומי".

כפיפות, פיקוד ומבנה

ה"משמר הלאומי" כפוף לראש-המטה של ה"לגיון הערבי". הנסיונות, שנעשו מטעם מזכירות הליגה-הערבית, ממשלת מצרים וממשלת סוריה, להעמיד את ה"משמר-הלאומי" הירדני תחת פיקוד המועצה-הצבאית של הליגה, או הרמטכ"ל המצרי והרמטכ"ל הסורי — ולהוציאו על-ידי כך מהשפעה בריטית עקיפה — לא הצליחו עד כה.

בראש ארגונו של ה"משמר" עומד מפקד-כללי, האחראי בפני ראש-המטה של ה"לגיון הערבי" ל-פיקודו, ארגונו ואימונו של ה"משמר-הלאומי".

הלאומי" — 150 שעות-אימונים בכל שנה בימי שלום, ותקופה בלתי-מוגבלת בזמן מלחמה. לפי החוק חייבים חיילי ה"משמר" לשרת בתחומי הממלכה בלבד. פטורים מחובת הגיוס: חברי הממשלה ופקידיה, צירי הפרלמנט, ראשי עיריות ואנשי-דת. חיילי ה"משמר" כפופים, בתקופת שירותם, לחוק הצבאי של ה"לגיון הערבי". החוק הופעל באופן הדרגתי. ראשית כל גויסו ואומנו תושבי הכפרים שלאורך קו שביתת-הנשק. אחריהם — האוכלוסיה העירונית של א"י הערבית ותושבי הכפרים שבפנים השטחים שממערב לירדן. כאחרונה גויסה ואומנה חלקית האוכלוסיה של עבר-הירדן. בדוים, המשמשים "מא-גר" כוח-אדם לחיול ל"לגיון" לא גויסו, פרט לשבטים שבקרבת קו שביתת-הנשק; ורק בשנה האחרונה הוחל, בממדים מצומצמים מאוד, בגיוס פליטים, תושבי מחנות-פליטים, אשר נחשבים כיסוד בלתי-מהימן כלפי המשטר. אותם פליטים, שנקלטו בערי הממלכה וכפריה — גויסו כיתר התושבים.

מסתבר, כי כ-80 אחוז של חיילי ה"משמר ה-לאומי" הם ערביי א"י. יסוד זה מתחלק לשני סוגים, הנבדלים מבחינת רמה כללית וצבאית:

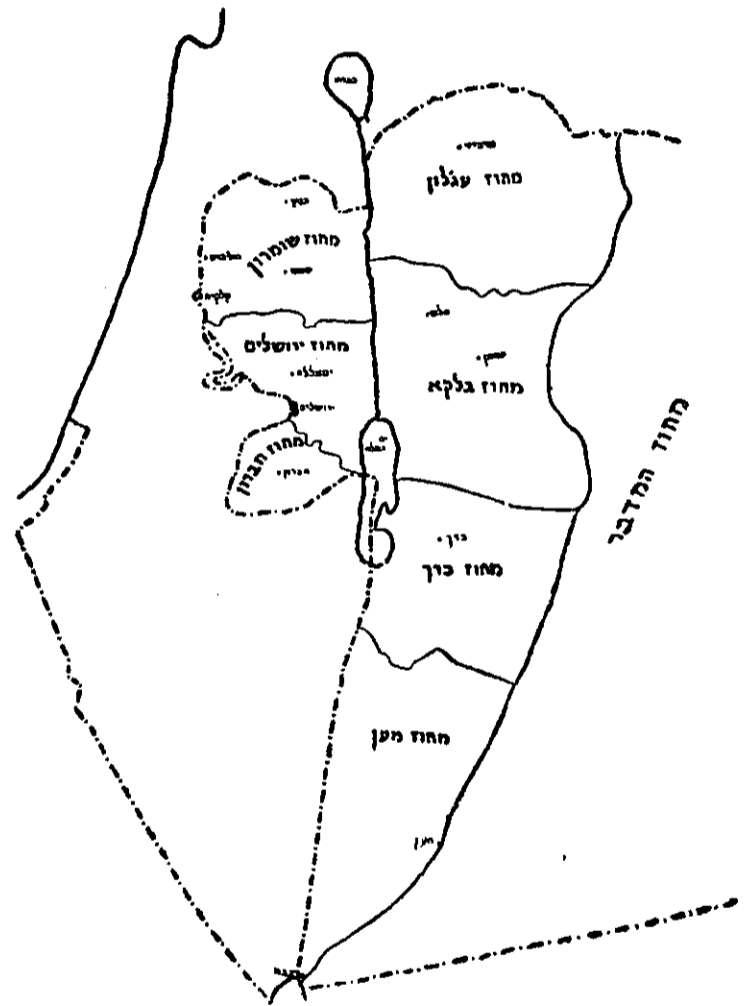
1. תושבי הכפרים — הפלחים, שטרם יצאו מהאווירה הפטריארכלית או הפיאודלית-למחצה, בה

ה"גלם", ממנו הורכב המשמר-הלאומי הירדני

היו שרויים מאות בשנים. הקשר לאדמה והקשר למשפחה — הם הרגשות השולטים בחייהם החברתיים. התוצאות הן: חוסר השתתפות פעילה בחיים המדיניים, חוסר הכרה אזרחית, מעמדית או מפלגתית, אדישות כלפי בעיות ממלכה ואומה במידה שאינן

במילוי תפקידו נעזר הוא ע"י מפקדה-כללית. למפ-
קדה-הכללית כפופות המפקדות המחוזיות של
ה"משמר". לצרכי מנהלת ה"משמר הלאומי", חולקה
הממלכה למחוזות; גבולות מחוזות אלה הם בהתאם
לגבולות מחוזות המשטרה והמנהלה-האזרחית של
הממלכה, תוך שינויים קלים בלבד. (המחוזות הם:
בא"י המערבית — שומרון, ירושלים, חברון; בעבר-
הירדן — מצפון לדרום: עג'לון, בלקא, וכרך מען.
מחוז-המדבר הצפוני ומחוז-המדבר הדרומי אינם
מופיעים בין מחוזות ה"משמר-הלאומי", מאחר שהם
מאוכלסים בדוים בלבד. מפקד-מחוז של ה"משמר"
אחראי בפני המפקד הכללי של ה"משמר הלאומי"
לפיקודם, ארגונם ואימונם של כוחות ה"משמר"
שבמחוזו. הוא נעזר בסגל קציני-מטה, שתפקידיהם

מקבילים לתפקידי קציני-המטה שבמפקדה הכללית,
ובסגל מנהלתי מצומצם.

גדודי המשמר הלאומי משמשים או לתפקידי
הגנה-מרחבית — במידה שהם מגויסים ממספר
כפרים שכנים ליד הגבול; או לתפקידי גדודי-
עתודה להגנה-המרחבית ולגדודי-הרגלים של ה-
"לגיון", במקרה שאזור-גיוסם נמצא ב"שטח-
העורף", או שהוא מקיף כפרים אשר בהם קיים ארגון

בפני-עצמו להגנה-מרחבית, אשר יש בו כדי לספק
צורך זה.

ארגונם ואימונם של גדודי "משמר-הגבול" נמו-
כים משל גדודי ה"משמר-הלאומי" ומגבילים את
אפשרויות הפעלתם. גדודים אלה אינם מהווים מסגרת
טקטית קבועה, בנויה על פי תקן מסוים, כגדודי
ה"משמר-הלאומי", אלא ארגון רופף פחות-אוי-ותר
של יחידות הגנה-מרחבית במספר כפרים שכנים,
הנקרא לצרכי מנהלה "גדוד משמר-גבול"; — החלו-
קה ליחידות-משנה אינה מבוצעת באופן עקבי. מצבות
כוח-אדם של גדודים אלה משתנות ונעות בגבולות
של מינימום 400—500 — ועד למעלה מאלף איש.
גדודים אלה אין בהם די נשק-מסייע גדודי וסגל-
מפקדים מתאים. יחידות הגנה-המרחבית שבכפרים
כפופות בדרך-כלל למפקדת גדוד ה"משמר-הלאומי",
אליו הן שייכות, או למפקדה המחוזית. מבחינה מב-
צעית — וביחוד בשעת-הירום — כפופות יחידות
ה"משמר-הלאומי" ליחידת ה"לגיון" החונה באזור
ואחראית לבטחוננו. כפילות זו גרמה במקרים רבים —
וביחוד בשנים הראשונות — לחיכוכים רבים בין
ה"משמר-הלאומי" ל"לגיון".

למרות ארגונו של ה"משמר הלאומי" (ו"משמר-
הגבול") במסגרת גדודית, הרי עדיין הכפר — הוא
המוסיף להיות את היחידה הבסיסית הממשית. מפקד
הכפר — מש"ק מהלגיון הערבי, או איש-ה"משמר-
לאומי" מקומי, בוגר קורס מתאים — אחראי בפני
מפקד הגדוד לפיקוד על חיילי ה"משמר" שבכפרו
לארגונם ולאימונם. (במקרים בהם אין הכפר כפוף
לגדוד — אחראי הוא בפני מפקד המחוז). בכל כפר,
בהתאם לגודלו, מספר כיתות או מחלקות. בכפרים
גדולים ובעיירות — פלוגה, או אף יותר מזה. מפקד
הכפר אחראי לאחזקת הנשק והתחמושת שנופקו
ל"משמר הלאומי" בכפרו, למצבם התקין של ביצורי
הכפר וגדרותיו, לביצוע השמירות והסיוורים ואף
ללחימה במבריחים ומסתננים. תפקיד אחרון זה הוא
תיאורתי בלבד, מאחר שרוב מפקדי הכפרים משת-
פים-פעולה עם המסתננים והמבריחים (שהם בדרך-
כלל אנשי ה"משמר-הלאומי") גם כאשר הדבר עומד
בניגוד להוראות המפורשות של מפקדת ה"משמר
הלאומי" ומפקדת ה"לגיון".

חימוש וציוד

אין ברשות ה"משמר נשק הכבד יותר מנשק-
מסיע גדודי. בשנים הראשונות לא קיבלו חיילי

ה"משמר" כל ציוד אישי. הם התאמנו, שמרו וסיירו, כאמור, בבגדים שלהם. עם התפתחות ה"משמר" התחילו חייליו לקבל מדים משומשים של ה"לגיון" (הינו: — מדים בריטיים) לתקופות האימונים ומילוי-תפקיד; אחרי תלונות רבות באשר לטיבם של מדים אלה — קיבלו גם מדים חדשים. המיוחד במדי ה"משמר-הלאומי" הוא הכפייה שהנה צחובה או מצבע חאקי, תג ה"משמר-הלאומי" (שני רובים צלובים, מוקפים זר עלי-דפנה שבקצהו העליון הכתר ההאשמי, ולמטה כתובת בערבית "אל-חרס אל-וטני" — ה"משמר הלאומי") וסרטי-כתף בצבע ירוק-לבן.

אימונים

בראשית קיומו של ה"משמר הלאומי" התקיימו האימונים בכפרים בלבד. מש"קים-מדריכים מטעם ה"לגיון" אספו את חיילי ה"משמר" והחלו לאמנם מחזורים-מחזוריים. כל מחזור התאמן משך חודש ימים, מספר שעות ליום. האימונים כללו תרגילי-סדר, תס"ח, אימון-בנשק-קל, אימוני-שדה, אימון-כיתה בסיסי ותרגול הגנת הכפר. סיים המחזור את אימוניו — נערכו מבחנים לחיילי ה"משמר". בשלב הבא של התפתחות ה"משמר-הלאומי" אורגנו מחנות-אימונים — מחנה לכל מחוז — בהם התאמנו משך חודש ימים אותם חיילי ה"משמר" שסיימו בשנה הקודמת מחזור-אימונים בסיסי בכפריהם. התנאים במחנות אלה היו לעתים קשים מאוד, וגרמו להורדת הרוח בקרב המתאמנים. במחנות אלה היו צריכים לעבור, בשנת-האימון השניה, את אימון-המחלקה, ובשנה שלישית — את אימון-הפלוגה; אך למעשה עברו רק במקרים יוצאים מן הכלל את אימון-המחלקה, ולא-אימון-הפלוגה לא הגיעו כלל. הרמה הממוצעת של המתאמנים לא איפשרה בדרך-כלל התקדמות אל מעבר לאימון-הכיתה.

במגמה לספק ל"משמר הלאומי" סגל-מפקדים מתוך חייליו-הוא, לפחות בדרגים נמוכים — ובמגמה להקל על ה"לגיון", החייב לספק מדריכים ומפקדים ל"משמר-הלאומי", למרות שאף הוא אינו סובל מעודף קצינים ומש"קים מוכשרים — נפתחה הדרך בפני חיילים מוכשרים משורות ה"משמר" להגיע לדרגות גבוהות יותר. חיילים אלה חייבים להתנדב לתקופת התאמנות בקורס מתאים — נוסף על האימונים שהם חייבים לעברם במסגרת הגדוד שלהם. בפיקוחן של יחידות סדירות מתקיימים קורסי מ"כים לחיילי ה"משמר הלאומי", הנמשכים כחודשיים, ותכניתם — עד אימון-המחלקה ועד-בכלל. ה"לגיון" מקיים מח-זורים מיוחדים להכשרת קצינים מחיילי ה"משמר

הלאומי". כל מחזור נמשך שלושה חודשים. המסיימים מקבלים דרגת מוכשח (קדט). בעיה נוספת שעמדה בפני מפקדת ה"משמר" היתה הכשרת כוח-אדם מקצועי. בעיה זו מצאה את פתרונה החלקי-לפחות ע"י שליחת חיילי ה"משמר" לבתי-ספר החיליים של ה"לגיון".

מאות חיילים נוספות אחרות עברו הכשרה במק-צועות הגנדסת-השדה, במסגרות-ההדרכה של חיל-ההנדסה של ה"לגיון". חיילים אלה משמשים במח-לקות-החבלה של גדודי ה"משמר" ומארגנים את עבודות הגידור והביצור של הכפרים בקרבת קו שביתת-הנשק. מפקדת ה"משמר" דאגה גם להכשרת מאות חיילים לתפקידי עזרה ראשונה, אלונקאות וחובשות; חיל-הרפואה של ה"לגיון" אימן חיילים אלה. אך למרות כל המאמצים האלה, אין לומר כי בעית כוח-האדם המקצועי ובעית הסגל-הפיקודי נפתרו ב"משמר הלאומי" באופן מניח את הדעת, וזאת הן מבחינה כמותית והן מבחינה איכותית. ה"משמר" עודנו נשען על ה"לגיון הערבי" גם מ-בחינה זו.

תנאי-שירות

התקופות הבלתי-פוסקות של אימונים, שמירות וסיורים ללא-תשלום גרמו להפסדים ניכרים לאנשי-ה"משמר", בעיקר לפלחים בכפרים. המזון סופק ע"י ספקים אזרחיים — ואלה שעשו יד-אחת עם אחדים מהאפסנאים באשר לרמאות ולגניבות—וההתמרמרות גברה-והלכה. רבו מקרי הנפקדות מהאימונים, ובכמה מקומות אף סירבו חיילי ה"משמר-הלאומי" לצאת לשמירה ולסיורים. מפקדת ה"משמר" עשתה מה שהיה ביכולתה לעשות: ניפקה מדים חדשים לחיי-ליה, מסרה את תפקידי אספקת המזון לגדודים המתאמנים לידי חיל-ההספקה-וההובלה של ה"לגיון" והבטיחה תשלום משכורות. קשיים תקציביים — אחת המחלות הכרוניות, מהן סובלת מפקדת ה"משמר" — מנעו תשלום מסודר של משכורות לחיילי ה"משמר הלאומי", והיו תקופות של חודשים רבים, בהן שוב לא שולמה כל משכורת. למרות אי-הסדר הכללי, ששורר בתחום תשלום משכורות לחיילי ה"משמר", ניתן לקבוע כללים מספר בנידון — תוך הדגשה כי הסטיות הן רבות למדי:

1. חיילי ה"משמר-הלאומי" המתאמנים בכפריהם או נמצאים בתפקיד (תצפית, סיור) משך שעות היוס — אינם מקבלים משכורת. 2. חיילים בתפקיד בלילה (תשמוע, משמר, סיור) מקבלים משכורת של 50 פילס (= שילינג בריטי) עבור משמרת של 4 שעות.

הערכה זו — תוקפה יפה במיוחד לגבי יחידות ה"משמר הלאומי" בכפרי הספר. אין יחידות ה"משמר" מסוגלות לבצע התקפה באופן עצמאי.

רמת הסגל-הפיקודי אינה מאפשרת הפעלת יחידות ה"משמר הלאומי" הגדולות מפלוגה מבלי להעמידן תחת פיקוד יחידות סדירות. מאידך גיסא, יש לציין כי מפקד-כפר בעל יוזמה וכושר-מנהיגות עלול לתרום תרומה ניכרת לכושר-המבצע של היחידה שבכפר. מגבלה נוספת של הסגל-הפיקודי, המשפיעה על הכושר-המבצע של היחידות, היא חוסר-היוזמה הכללי והדבקות הנוקשה לסכימות. מגבלה זו חלה, אמנם, לא רק על הסגל-הפיקודי של ה"משמר-הלאומי" בלבד.

מצבות הנשק-הקל ביחידות ה"משמר" הן מלאות, ואחזקתן טובה בדרך-כלל. לעתים קיימים קשיים באספקת תחמושת. בעבר הלא-רחוק ניכר היה מחסור בנשק-מסייע גדודי, אך פעולות הרכש הנרחבות ו"מתנות" מאת ה"לגיון הערבי" שיפרו את המצב בהרבה, והמצבות מתקרבות-והולכות בכל היחידות למה שנקבע בתקן.

בסיכום: — צורת-קרב היחידה, שיחידות ה"משמר-הלאומי" מסוגלות לבצע ביעילות, היא ההגנה. ההגנה-המרחבית בכפרים תתגונן ביעילות באם ימצאו ברשותה נשק ותחמושת בכמות מספקת, באם יגלה מפקד-המקום כושר-מנהיגות ויוזמה ואם התגבורת תגיע בזמן. יחידות הגדולות יותר מפלוגה אינן מסוגלות לבצע מבצעים עצמאיים, בגלל הרמה הבלתי-מספקת של הסגל הפיקודי, והמחסור ברכב ובאמצעי-קשר מתאימים. היחידות מסוגלות לשמש כוחות-עזר ליחידות סדירות.

ארצות ערב וה"משמר-הלאומי" הירדני
עלינו עוד ליחד את הדיבור על פרשת היחסים שבין ה"משמר" לבין ארצות ערב, לא רק בגלל האקטואליות שבדבר אלא גם מכיון שהחסרת פרשה זו היתה מונעת את הבנת הנושא בשלמותו. עד שנת 1953 כיסתה ממשלת-הירדן מתוך הכנסותיה העצמאיות את כל תקציב-ההוצאות של ה"משמר-הלאומי". בריטניה היתה אמנם מעונינת בקיום ה"משמר" ובפיתוחו, שהשתלב יפה בתכניותיה לגבי ה"לגיון-הערבי", והעמידה לרשות ה"משמר-הלאומי" שירותים שונים מטעם ה"לגיון" — אך לא הקציבה סכומים מיוחדים במסגרת ההענקות ותקציב-התמיכה שלה בשביל ה"לגיון" וממשלת-ירדן. ארצות ערב לא סייעו לאחזקת ה"משמר-הלאומי" ופיתוחו, ואף לא נדרשו לעשות כך. בשנת 1953 החל ראש-

3. מש"קים של ה"משמר-הלאומי" (מפקדי משמרות) מקבלים משכורת של 70 פילס עבור 4 שעות-תפקיד. 4. חיילים-מגויסים בגדודי ה"משמר" מקבלים משכורת של $2\frac{1}{2}$ —5 דינאר לחודש* (דינאר ירדני = לי"ש). 5. מש"קים של ה"משמר" הנמצאים בשירות-בפועל בגדודים מקבלים משכורת של 6—7 דינאר לחודש. 6. חניכי קורס קציני ה"משמר-הלאומי" מקבלים משכורת של 10 דינאר לחודש, נוסף לכלכלה. 7. קציני ה"משמר" בשירות-פעיל מקבלים משכורת של 15 דינאר לחודש. בהתאם לתוספת ל"חוק-המשמר-הלאומי", שפורסמה באבגוסט 1953, תשלם ממשלת-ירדן פיצויים בשיעור של 50—250 דינאר לחיילי ה"משמר" שנפגעו בשעת מילוי-תפקיד ולא כתוצאה מרשלנות, ונגרמו להם מום או מחלה כרונית. פיצויים בשיעור של 300 דינאר ישולמו למשפחת חייל ה"משמר" שנפל בשעת מילוי-תפקיד שלא כתוצאה מרשלנותו, במקרה והחלל היה מפרנס המשפחה.

בעית המשכורת מוסיפה להוות גורם שלילי בהשפעתה על רוח אנשי ה"משמר הלאומי". יתכן, כי בעיה זו תמצא פתרון מניח-את-הדעת כתוצאה של הסדרים חדשים בין בריטניה לירדן.

לשם העלאה-בדרגה חייב חייל ה"משמר" למלא אחרי התנאים הבאים: 1. לעבור קורס מתאים. 2. לקבל המלצה מאת מפקד בדרגת קצין. 3. לעמוד במבחן להלאה-בדרגה.

כושר מבצעי

אשר לרמה הכללית והצבאית של חיילי ה"משמר", ניתן לסכם, כי בדרך-כלל מהוה היא גורם שלילי. אכן, יחד עם האמור בפרק "ארגון וכוח-אדם", יש לזכור כי היסוד הפלחי שב"משמר" יגלה ודאי כושר מבצעי לא-רע, כשיהיה עליו להגן על ביתו וכפרו הוא. לעומת זאת אין לצפות הרבה מיחידות ה"משמר" המורכבות מעירוניים: — התלהבותם אולי תספיק בשביל מבצע אחד קצר מאוד, אך חוסר ההתמדה וחוסר רוח-ההקרבה ישברו יחידות אלו בתנאי לחימה ממושכת וקשה. רמה אינטלקטואלית נמוכה, חוסר יוזמה, אדישות כללית — המחריפה עוד בתנאי חיי-צבא — גורמים אלה משפיעים אף הם לשלילה על כושר-המבצעי של ה"משמר הלאומי".

מבחינת אימוניהן מסוגלות יחידות ה"משמר" לבצע קרב-הגנה בהתאם לכל כלי צורת-קרב זו.

* רמת המשכורת אינה יציבה, ומשתנה מדי פעם, לפי האפשרויות התקציביות של המדינה.

הלאומי" "צבא-הליגה" (1). למרות איומיהם של שליטי ערב כי יפסיקו את תרומותיהם. מאז לא חדל ה"משמר-הלאומי" להיות אמצעי-לחץ מדיני במשחק המתנהל על הבמה הבין-ערבית, ומאחורי הקלעים הירדניים-בריטיים. שליטי ערב אמנם קיימו את איומיהם והפסיקו את תרומותיהם זמנית, בהתחלת שנת 1954, אך נאלצו לחדשן אחרי החרפה נוספת במצב לאורך קו שביתת-הנשק הישראלי-ירדני. החל מספטמבר 1954, ולמשך שנה שלמה, שוב לא נתרמה אף פרוטה מטעם ארצות ערב ל"משמר-הלאומי" — בחלק, בשל הרגיעה בקו-הישראלי-ירדני, ובחלק, בשל גורמים אחרים, שהיו אקטואליים אותה שעה. אך ממשלת עיראק פתחה, באבגוסט 1955, את המסע לצירופה של ירדן אל ברית-בגדד בתרומה בשביל ה"משמר הלאומי"! לעומת-זאת, החלה בריטניה לתרום גם ל"משמר" תרומה שנתית של 350.000 ל"ש, החל משנת-הכספים 1955/56. התרומות של ארצות ערב מסתכמות בסכום שלמעלה ממיליון וחצי דינאר, כשעיראק ומצרים בראש התורמים. בחודשים האחרונים שוב הופצו שמועות רבות על העמדת ה"משמר-הלאומי" תחת פיקוד הרמטכ"ל הסורי או המצרי. ברור, כי היתה כאן הפצת שמועות כוזבות, במטרת תעמולה מדינית; וה"משמר-הלאומי" הירדני נשאר כפוף לראש-המטה של ה"לגיון הערבי". המש-חק המדיני סביב ל"משמר-הלאומי" הירדני לא יפסק, כנראה, כל-זמן שה"ממלכה הירדנית" לא תצטרף סופית אל אחד הגושים, שנתהוו בעולם הערבי.

הממשלה הירדני ד"ר פאווי אל-מולכי לנקוט בקו מדיני, שמטרתו היתה להחליש, ע"י הידוק הקשרים עם יתר ארצות ערב, את התלות הירדנית בבריטניה. הוא דרש ממדינות-ערב תמיכה כלכלית בשביל ממלכתו, ובמיוחד דרש מהן לסייע לפיתוחו של ה"משמר-הלאומי" — בנימוק כי הוא העתיד להדוף בקו-הראשון את ההתקפות הישראליות המסכנות את ארצות-ערב כולן. דרישותיו לא מצאו אז אוזן קשבת בין שליטי ערב, למרות שהפזמון על ה"משמר-הלאומי", המגן לא רק על גבולות הירדן אלא על העולם הערבי כולו, הושמע עד אין כוח. מועצת הליגה-הערבית קיבלה אמנם במושבה, בחודשי אבגוסט-ספטמבר 1953, החלטה להעניק ל"משמר הלאומי" הירדני סכום של חצי מיליון ל"ש, אך ההחלטה לא בוצעה עד אחרי תקרית-קיביה (14.10.53). תקרית זו המחישה לשליטי-ערב בפעם הראשונה את חשיבותו של ה"משמר-הלאומי", והן החלו לתרום את תרומותיהם. אך חיש-מהר קבעו, כי אין טעם במתן תרומות ללא תמורה — והחלו לדרוש את העמדתו של ה"משמר" תחת פיקודה של הליגה-הערבית. מטרתן היתה בראש-וראשונה החל-שת ההשפעה הבריטית בירדן, ע"י יצירת משקל-נגדי ל"לגיון הערבי" בצורת "משמר-לאומי" ירדני תחת פיקוד הליגה; ובשלב מאוחר יותר — הרחבתו, ע"י גיוס פליטים בקנה-מדה גדול, והפיכתו למין "צבא-הצלה" חדש. בריטניה התערבה בצורה חריפה, ממשלת-ירדן סירבה להעמיד את ה"משמר" תחת פיקוד הליגה (בירדן כבר החלו לקרוא ל"משמר-

כיתת "המשמר-הלאומי" הירדני באימוניה

קצין בריטי על

קולי לאנס

„רגימנט הבדוים” שלו

כרועים וזאבים, כן גם אנשי צבא ובדוים אפשר שלא יגיעו לעולם לשפה משותפת.
צ. מ. דוטי בספר המופת שלו „ערב המדברית” (“Arabia Deserta”).

על ידי צירופן את הגרעין לרגימנט החדש. לא היה זה אולי בלתי טבעי, כי הדבר העניק למפקדי חי"ר שונים הזדמנות נפלאה להיפטר מעולם של אי-אילו מהקשישים ביותר שבחייליהם שהיו בעלי גיליונות התנהגות ארוכים אף מגילם! אך הרי כאלה הם דרכיו של הצבא!

בספטמבר 1952, היה הרגימנט כבר קיים מזה כחודשיים; קציניו — כל חמישתם — באו אליו מחיל הרגלים, חדורי המושג כי מכונית שריון הנה טנק. רק אחד מהם דיבר אנגלית ראויה לשמה, והלז נלקח מן הרגימנט חודש לאחר בואו, ונשלח לקורס לאנגלית. היה לנו מתורגמן, אשר האנגלית שלו היתה מן הסוג המליצי, ומהיותו ערבי עירוני, תיעבוהו הבדוים בכל לבם. בתנאים שכאלה, תופתע מן מהירות בה תקנה לך בקיאות בשפה!

ב„לגיון”, כבכל צבא אחר, הכסף הוא תמיד מועט מאוד לעומת הדרוש לשם עבודה יעילה. בסדר העדיפויות, בענין זה, נמצא הרגימנט שלי הרחק במורד הרשימה. אנו ירשנו מחנה אשר נבנה על ידי קבלן נוכל — הוא הקימו בשיא מהירות, ואח"כ נמלט אל הלבנון כששיא של כןח בכיסו. הישגו הניכר ביותר היה, שהמטבחים כותרו בסדרת בתי שימוש עשויים תעלות עמוקות. שלוש שנים נדרשו מאתנו כדי למחותם.

כבישים לא היו, ולא סדנאות, לא חדרי אוכל ואף לא קנטינה. הקסרקטינים נראו כמתעדים לוותר מיד על המאבק הבלתי שווה בינם לבין איתני הטבע, ולשוב אל עפרם. הרב-סמל הרגימנט, ערבי נהדר בעל שני אותות הצטיינות בעד אומץ לב, ניסה להראות לי ימים אחדים לאחר בואי כמה גרועים הם הקסרקטינים; — הוא נשען בכל כובדו על אחד הקירות; הקיר התמוטט ובעקבותיו הרס"ר. החום היה רב, ויום-יום היתה רוח, המשולה למשב מפביבשן, מתחילה מנשבת בשעות הצהריים, נושאת בכנפיה ענני אבק כבדים מזרקא העיר, ומניחה אותם על המטבחים, בהם היו הטבחים מבשלים ארוחת צהריים.

רוב המאורעות הטובים שבחיים באים עליך כשהם בלתי צפויים. מינויי לתפקיד הקמת רגימנט מכוניות שריון ב„לגיון הערבי” — ודאי שלא חזיתו מראש. בעצם, לא היה דבר הרחוק מזה במחשבותי. אותו פרק זמן היו הן נתונות כולן להכנת תכנית אימון-מציאותי ל-800 עתודאי סוג Z¹, אשר עמדו להצטרף בעוד ששה שבועות אל המחנה השנתי של רגימנט ה„יומנרי”² שלי. והנה תחת לאמן אנשי-„יומנרי”, מצאתי עצמי במדינת הירדן, המרוחקת 2000 מילין. לצערי, כמעט ולא נותר לי זמן להרהר במנת-חלקו של יורשי האומלל ב„יומנרי”, הנאבק לתרגם את התיאוריות שלי ללשון מעשה.

לפני נחיתתי בירדן, בספטמבר 1952, נצטמצמה הכרתי עם המזרח-התיכון בשהות של שנתיים עם הרגימנט שלי בפאזי³. שם למדתי לומר אַמְשִׁי! — ושלא לחבב את המקומיים. פרט לזאת לא ידעתי דבר לא על הערבי, לא על שפתו, ולא על מנהגיו. יתכן שהייתי מביא תועלת מרובה יותר ל„לגיון”, אילו ידעתי כל אלה.

הרגימנט שעמדתי להקים נועד להיות רגימנט בדוים. הבדוי היטיב כל-כך להסתגל למכוניות-שריון, עד כי הוחלט להקים רגימנט מכוניות-שריון בדוי נוסף ב„לגיון הערבי”. הואיל ועדיין קיימות היו מחלקות אחדות של מכוניות-שריון ברגימנט-הרגלים, בהם שימשו לצרכי סיוור⁴, הוחלט ליצור

¹ עתודאי סוג Z — בבריטניה — הם אנשי שירות חובה, אשר השלימו את שירותם בצבא הסדיר והועברו אבטומטית לעתודת-הצבא. הם נקראים אחת לשנה (למעשה — לא בכל שנה) לאימוני-תחזורת, המתנהלים בסיקוחו של הצבא הסדיר. — המער.

² „יומנרי” — שמם של רגימנטים של חיל-פרשים מיליציוני מתנדב, שהיו חלק מ„הצבא הטריטוריאלי” בבריטניה; במהלך מלחמת-העולם ה-2 מוכנו הרגימנטים הללו והפכו ליחידות רכב-שריון (ואחדות — ליחידות ארטילריה, ארטילריה נגד מטוסית וכיו"ב) — המער.

³ החניה הראשית של הגייסות הבריטיים באזור תעלת סואץ. — המער.

⁴ צורת-ארגון, הזכורה ודאי למשתתפי מלחמת-הקוממיות ב„חזית הירדנית”. — המער.